

THE ISSUE OF INDIVIDUALIZATION IN JUSTIFYING THE USE OF IMPRISONMENT AS A MEASURE OF RESTRAINT IN CRIMINAL PROCEEDINGS (in the Context of Georgia)

Eka Kaveliidze

✉ kavelidze.eka@eu.edu.ge

Doctor of Law, Professor, European University, Georgia

ORCID ID /0000-0003-0071-2385

Khatia Kherkheulidze

✉ kherkheulidzekhatia07@gtu.ge

Doctoral Candidate of Law, Caucasus University,

Assistant, Georgian Technical University, Georgia

ARTICLE INFO

Article History:

Received 27.09.2024

Accepted 19.11.2024

Published 30.12.2024

Keywords:

Imprisonment, Detention,
Constitution, European Court,
European Convention

ABSTRACT

The European Court of Human Rights has made it clear in many rulings that the rule under the European Convention on Human Rights is that jail, as a way to hold someone back, should only be used in rare situations when no less harsh choice can meet the goals of the criminal process. The law about criminal procedures in Georgia shows this idea and way. But, a look at court cases and official numbers reveals that jail is the most used way to hold someone back. This might point to an issue with how well judges explain using jail in criminal cases. The problem might be tied to gaps in the laws for criminal procedures or wrong understandings of the law by judges also to missing need for judges to clearly show why they decided on jail use.

It is important to highlight that the Constitution dedicates a separate article to the issues of detention and imprisonment. This underscores that the right to personal freedom is a constitutional right.

“The Constitution protects individual freedom, which is guaranteed not only by substantive legal norms but also by procedural norms elevated to a constitutional level, emphasizing its special place within the system of fundamental rights”.¹ In this context, Georgian courts do not infrequently use blanket justifications, which undoubtedly presents a problem.

1 Decision of the Constitutional Court of Georgia of April 6, 2009, No. 2/1/415, II-1.

INTRODUCTION

Detention, which holds a special place in the Criminal Procedure Code (hereinafter CPC), represents a procedural coercive measure.² Its proper selection is a crucial issue to ensure the protection of both society's and the defendant's rights and interests. Accordingly, the use of imprisonment has a “preventive-protective nature”.³ The issue of applying imprisonment as a detention measure is of critical importance, particularly when the court must decide whether to impose it. In such cases, it is essential that both the prosecutor, in their motion, and the judge, in their ruling, provide an individual justification for the unavoidable necessity of imprisonment in each specific case.

The justification for the use of imprisonment as a detention measure is a significant topic in both criminal law theory and judicial practice. Existing statistical data on the application of imprisonment further underscores the relevance of this issue. The focus of our research is to explore the importance of providing individual justification when imposing imprisonment. Furthermore, the study and analysis of both national and international practices concerning this matter are integral to our work.

The objective of this article is to review and synthesize scientific literature, national court practices, and decisions of the European Court of Human Rights (hereinafter: European Court) while seeking potential solutions to the underlying problem.

The research methodology employed includes theoretical analysis, drawing on data from scientific

literature and the practical activities of Georgian and European courts. Relevant research methods used in this study are comparative-legal, logical, and statistical analysis.

1. CONSTITUTIONAL AND EUROPEAN STANDARDS FOR THE USE OF DETENTION AS A MEASURE OF RESTRAINT

The relevance and importance of the issue discussed in this article as a significant problem in Georgia is highlighted by the statistical data for the years 2022-2023 published on the official website of the Supreme Court of Georgia.⁴ In 2023, the form of detention requested by the prosecution in 6,494 cases was imprisonment, and in 4,479 of these cases, the court granted the request. This means that in nearly 70% of cases, the court applied the most severe detention measure. In 2022, out of the 6,864 requests for imprisonment submitted by the prosecution, the court approved 4,830, which accounts for over 70%.

The Constitution of Georgia (hereinafter referred to as the Constitution) guarantees the protection of individual freedom.⁵ “This means that it protects the freedom of each individual from any unlawful or arbitrary interference by the state”.⁶

2 Authors' Group. (2012). Criminal Procedure of Georgia, Private Part, Tbilisi, p. 215.

3 Authors' Group. (2015). G. Giorgadze (ed.). Commentary on the Criminal Procedure Code of Georgia, Tbilisi, p. 558.

4 Statistical data posted on the website of the Supreme Court of Georgia (last accessed on December 1, 2024). <<https://www.supremecourt.ge/uploads/files/1/statistics/sisxli2023.pdf>>

5 Article 13 of the Constitution of Georgia, Article 18 of the old version of the Constitution.

6 Commentary on the Constitution of Georgia. Part Two. (2013). Under Paata Turava's editorship, Publisher: “Petiti” LLC, Tbilisi, p. 130.

This guarantee of protection should apply when imprisonment is imposed on an individual. The mere existence of grounds for this measure should not, in itself, negate the individual's right to freedom. "The inviolability of a person implies freedom from physical and psychological harm, that is, from both physical and mental injury".⁷ According to the Constitutional Court of Georgia, the purpose of applying a detention measure is not to prove the individual's guilt; rather, it serves as "a means of preventing the obstruction of the proper administration of justice".⁸ By restricting the right to freedom, an individual is deprived of the ability to exercise other rights. Therefore, any interference with this right must be subject to strict control, and the standards for such interference should be exceptionally high. The Constitution, in Article 13, refers to various legal forms of interference with the right to freedom. However, the constitutional and legal guarantees for the protection of these forms of interference differ.⁹

As part of Georgian legislation, the recognition of the European Convention on Human Rights has made it legally binding at the national level.¹⁰ The term "freedom" is interpreted similarly for the Convention as it is in Article 13 of the Constitution. The concept of "inviolability of the person" can be equated with the obligation to prohibit the arbitrary deprivation of liberty.¹¹

In the case of *Nikolaishvili v. Georgia*, the European Court clearly outlined the elements of personal inviolability:

a) "Freedom" and "personal inviolability" form a unified basic right, in which personal inviolability relates to the circumstances of deprivation of liberty; b) "Personal inviolability" essentially means the adherence to legal and state principles during

the deprivation of liberty; c) As a result, deprivation of liberty must be carried out based on pre-determined, verifiable rules and in good faith.¹²

The European evidentiary standard for the application of detention measures does not significantly differ from the standard established in Georgian legislation. When applying detention measures, there must be reasonable doubt throughout their application that the individual has committed a crime. According to the European Convention on Human Rights (hereinafter: the Convention), reasonable doubt does not imply the same standard of proof required for convictions.

As explained by the European Court, the existence of a well-founded suspicion that the detained individual has committed a crime is a necessary condition for the initial lawfulness of the deprivation of liberty. However, there must also be other "relevant" and "sufficient" circumstances that justify the individual's continued detention.¹³ The Convention explicitly states that the use of imprisonment by the court should occur only when no other measure can achieve the objectives of detention. "Under Article 5.3, the national judiciary is obliged to consider alternative measures to ensure the defendant's appearance at trial".¹⁴

CPC provides for alternative measures to imprisonment: bail, an agreement on non-leaving and appropriate conduct, personal surety, supervision by military command over the behavior of a serviceman, and imprisonment. In addition to the detention measure, supplementary measures may also be applied to the defendant.¹⁵

7 CCPR/C/GC/35, General Comment No35 – Article 9 (Liberty and Security of Person), 28.10.2014, I-3, I-5, I-6.

8 Organizational Record No. 646 of the Constitutional Court of Georgia, June 26, 2015, II-40.

9 Tugushi, T., Burjanadze, G., Mshvenieradze, G., Gotsiridze, G., Menabde, V. (2013). *Human Rights and the Practice of the Constitutional Court of Georgia*, Tbilisi, pp. 106, 109-110.

10 Korkelia, K., Kurdadze, I. (2004). *International Human Rights Law According to the European Convention on Human Rights*, Tbilisi, p. 42.

11 Lichi, F., Levis-Antony, S., Straisteanu, D., et. al. (2009). *The Right to Liberty and Security According to the European Convention on Human Rights (Article 5)*, Tbilisi, p. 13.

12 Commentary on the Constitution of Georgia. Part Two. (2013). Under Paata Turava's editorship, Publisher "Petiti" LLC, Tbilisi, p. 132; see also: *Nikolaishvili v. Georgia* (2009). ECtHR, no. 37048/04 §52-53.

13 See: *Stögmüller v. Austria*, ECtHR, application no. 1602/62, Para. 4. November 10, 1969; *Sulaoja v. Estonia*, ECtHR, application no. 55939/00, Para. 64, February 15, 2005.

14 McKhedlidze, N., *Standards of the Use of the European Convention on Human Rights by the Common Courts of Georgia*, Tbilisi, 2017, p. 50. In relation to this, the court discusses the case *Puncelt v. Czech Republic* (2000), ECtHR, no. 31315/96.

15 Criminal Procedure Code of Georgia – Articles 199-205, 199 Part 2.

2. THE OBJECTIVES AND GROUNDS FOR THE USE OF IMPRISONMENT AS A MEASURE OF RESTRAINT

CPC establishes the same objectives and grounds for imprisonment as those generally defined for measures of restraint. The objectives of measures of restraint are ensuring the defendant's appearance in court, preventing further criminal conduct by the defendant, and securing the enforcement of the judgment.¹⁶ The legislator leaves it to the court to determine the extent of the threat presented. If the threat is of a high degree, imprisonment may be applied; otherwise, it is mandatory to impose a less severe measure.

The European Court has repeatedly stated that the use of each objective "in abstracto" for justifying a measure of restraint is inadmissible and must be based on specific factual grounds. The court has clarified that such grounds cannot be "general and abstract". CPC outlines three specific grounds for measures of restraint: a well-founded suspicion that the defendant will flee or fail to appear in court will destroy important information related to the case, or will commit a new crime.¹⁷ The use of any particular type of measure of restraint requires the existence of at least one of the procedural grounds listed above.

2.1. The Risk of the Defendant Committing a New Crime as a Ground for Imprisonment

Any decision in which the court cites the existence of a threat without any supporting evidence and uses imprisonment solely on this basis is inconsistent with the Constitution, the CPC, and international standards. "The prosecuting body must prove the actual existence of a specific, objectively identifiable threat". According to the European Court, there must be specific facts indicating the risk of committing a new crime. Although these circumstances are important, each of them, taken individually, remains an in-

sufficient basis for a well-founded suspicion that the individual may commit a new crime.¹⁸ The argument that a violent crime is an "infallible indicator" of the likelihood of committing a new offense does not align with the approach of the European Court, according to which reference to the nature of the alleged offense is abstract and does not justify the threat of committing a new crime or interfering with justice as grounds for imprisonment.¹⁹

The national court, to some extent, considers that, on the one hand, the defendant and, on the other hand, the victim and other individuals, such as family members and partners, represent opposing parties. Due to this, the court may determine that if the defendant remains at liberty, they may continue engaging in criminal activity.²⁰

2.2. The Risk of the Defendant Fleeing as a Ground for Imprisonment

One of the grounds for the application of a measure of restraint is a well-founded suspicion that the defendant will flee or fail to appear in court. To determine the risk of flight, it is important to consider all the circumstances of the specific case and the nature of the expected punishment. Furthermore, it must be assessed whether "the severity of the punishment could create a desire to flee, as well as the existence of objective circumstances that could lead to the defendant's such desire being realized".²¹

We will examine the circumstances that pose

16 Ibid. Article 198, Part 1.

17 Ibid. Article 198, Part 2; a relevant case on this matter is: Boicenco v. Moldova (2006), ECtHR, §§142-143.

18 Georgian Young Lawyers' Association (GYLA). (2012). Deficiencies and Recommendations in Criminal Justice, Tbilisi, p. 50; a relevant case on this matter is: Aleksandr Makarov v. Russia (2009), ECtHR, no. 15217/07, §134.

19 Relevant European Court decisions on this matter include: Bykov v. Russia (2009), ECtHR, no. 4378/02, §64; Lakatoš and Others v. Serbia (2014), ECtHR, no. 3363/08 §97; A. B. v. Hungary (2013), ECtHR, no. 33292/09 §§23-26.

20 Mchedlidze, N. (2017). Standards of Application of the European Convention on Human Rights by the Common Courts of Georgia, Tbilisi, p. 69; a relevant case on this matter is: Tbilisi City Court's ruling of May 5, 2014, on the first presentation of the defendant in court and the application of preventive measures, case no. 10a/3042-14.

21 Georgian Young Lawyers' Association (GYLA). (2012). Deficiencies and Recommendations in Criminal Justice, Tbilisi, p. 49.

a risk of flight within the context of both national and European law, including the following:²²

1. In justifying the risk of the defendant's failure to appear in court, the personal characteristics of the defendant must be taken into account.²³ Proper attention must be given to the defendant's voluntary appearance before law enforcement authorities, as well as to all other factual circumstances and past experiences that either support or exclude the reality of such a risk;
2. As a rule, the common courts of Georgia align with the European Court's practice, which holds that the severity of the charge and the harshness of the punishment are relevant but insufficient factors, and taken alone, they do not justify the application of imprisonment. In one case, the court explained that the fact that the expected punishment is severe and that the defendant is charged with committing serious or particularly serious crimes does not, on its own, constitute a valid justification for the risk of flight;²⁴
3. In the case, *Sopin v. Russia* (*Sopin v. Russia*, [2013], ECtHR, no. 57319/10), the European Court assessed the factors that the applicant held a passport, had relatives living permanently outside Russia, frequently traveled, and had significant financial resources, as examples of the existence of a real risk of flight;
4. The European Court considers a person's connections to the state where they are detained and their international contacts

as important factors. Additionally, the absence of employment and family cannot be assessed as a threat of committing a new crime;²⁵

5. The European Court places significant emphasis on the defendant's characteristics, including their criminal record. It also focuses on the defendant's character and moral standing. The risk of flight should be assessed in light of all circumstances that connect the individual to the country conducting the criminal prosecution.²⁶

2.3. The Risk of Destruction of Evidence as a Ground for Imprisonment

One of the grounds for applying a measure of restraint is a well-founded suspicion that the defendant will destroy evidence crucial to the case. The risk of the defendant destroying evidence and/or obstructing the collection of evidence cannot be considered relevant at every stage of the proceedings. The specific factual circumstances of the case must be taken into account.²⁷ It is important for the prosecution to substantiate, based on specific data, the defendant's ability to influence the quality of the administration of justice. National courts often generally refer to the fact that a number of investigative actions still need to be carried out in the case, such as questioning witnesses and others. Justifying imprisonment based on the necessity of conducting investigative actions is not acceptable according to European Court practice. In the case *Miminoshvili v. Russia* (*Miminoshvili*

22 A relevant case on this matter are: *Yagci and Sargin v. Turkey* (1995), ECtHR, no. 16419/90, 16426/90 and *Letellier v. France* (1991), ECtHR, no. 12369/86. Papashvili, L. (2010). Legal Grounds for the Use of Detention and Imprisonment in Criminal Procedure, Collection of Articles. Tbilisi, pp. 176-177.

23 Georgian Young Lawyers' Association (GYLA). (2012). Deficiencies and Recommendations in Criminal Justice, Tbilisi, pp. 48-49.

24 *Mikhailchuk v. Russia* (2015), ECtHR, no. 33803/04, §§53-59; *Ahmet Ozkan and Others v. Turkey* (2004), ECtHR, no. 21689/93, §§397-398; *Belchev v. Bulgaria* (2004), ECtHR, no. 39270/98, §82; *Kostadinov v. Bulgaria* (2008), ECtHR, no. 55712/00, §§78-80; Tbilisi City Court Decision of 22 July 2013 on the Change of the Measure of Restraint, Case no. 1/953-13, p. 2.

25 Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights. Updated on 30 April (2018), p. 36, §203, Regarding this issue, it is interesting to consider the reasoning of the European Court of Human Rights in the case of *W. v. Switzerland* (1993) ECtHR, no. 14379/88.

26 Mchedlidze, N. (2017). Standards for the Application of the European Convention on Human Rights by Georgian Common Courts, Tbilisi, p. 58; see also, e.g.: *Becciev v. Republic of Moldova* (2005), ECtHR no. 9190/03, §58; *W. v. Switzerland* (1993), ECtHR, no. 14379/88 §33.

27 A relevant case on this matter is: *Letellier v. France*, 26 June 1991; *Yagci and Sargin v. Turkey*, 8 June 1995. Papashvili, L. (2010). Legal Basis for the Use of Arrest and Detention in Criminal Proceedings, Collection of Articles, Tbilisi, p. 176.

li v. Russia, [2011], ECtHR no. 20197/03 §86), the European Court clarified that imprisonment to ensure investigative actions is inadmissible, as conducting investigative actions typically does not require the defendant's immediate detention.²⁸

If a person is accused of committing a crime related to the destruction of evidence, document forgery, falsification of materials, and other similar actions, there is a high likelihood of evidence destruction or an attempt to destroy evidence. For example, cases of fraud and document forgery may involve such risks.²⁹

The European Court did not find a violation in the case *Kolevi v. Bulgaria* (28.07.2005). The applicant committed fraud, which involved the creation of false identity documents and other paperwork, which he presented to the bank, thereby withdrawing a large sum of money.

The risk of evidence destruction or obstruction of evidence collection may exist if the defendant has certain connections with the participants in the proceedings. As the European Court explains, the defendant's professional status is relevant to justifying the risk of influencing witnesses. However, at the same time, the court questions the relevance of this argument when the defendant has been dismissed from their position.³⁰ In cases involving allegations of official misconduct, when deciding on the imposition of measures of restraint, the prosecution should consider that the destruction of evidence could potentially be prevented by removing the defendant from their position. The court believes that, in such instances, it is important to assess the progress of the investigation and court proceedings, the defendant's character, their behavior before and after arrest, as well as specific actions that may indicate an intent to destroy or falsify evidence or influence witnesses.

3. THE IMPORTANCE OF PROVIDING THE COURT WITH INFORMATION REGARDING THE DEFENDANT'S CIRCUMSTANCES

Under the current version of the CPC of Georgia, the court is required to establish the defendant's identity at the first appearance hearing. However, there is no strict obligation in the law for the court to determine the individual circumstances of the defendant at this stage.³¹ The legislator should explicitly require the judge to determine the defendant's personal and individual circumstances during the proceedings. While the legislator acknowledges that the judge must take into account the defendant's personal data when deciding on the type of restrictive measure to apply, as practice and statistics show, this provision alone is insufficient.

The legislator does not obligate the court to provide a specific justification for the threats when applying imprisonment, which contradicts the approaches of the European Court of Human Rights. We believe that the obligation to individually justify the high degree of threat should be stipulated at the legislative level. Moreover, the court should individually explain why less severe measures of restraint cannot achieve the procedural objectives.³²

The current version of the Code stipulates that when deciding on the application of a measure of restraint and its specific type, the "judge takes into account" the defendant's personality, occupation, age, health, compensation for property damage, etc.³³

This provision does not establish the judge's obligation to consider these circumstances, which leads to the misinterpretation of the article in practice. We believe that the law should directly obligate the judge to take individual circumstances into account when deciding on imprisonment.

28 Mchedlidze, N. (2017). Standards of Application of the European Convention on Human Rights by the Common Courts of Georgia, Tbilisi, p. 83.

29 In the case *W. v. Switzerland*, January 26, 1993.

30 A relevant decision in this context is also the European Court's ruling in the case *Contrada v. Italy*, Case no. 92/1997/876/1088, August 24, 1998, where no violation of Article 5(3) was found.

31 Criminal Procedure Code of Georgia – Article 197.

32 See: Rulings of the Tbilisi City Court, January 12, 2024, regarding the application of preventive measures (r.a.p.m.), Case no. N10a/110; March 6, 2024 (r.a.p.m.), Case no. N10a/1388; February 22, 2024 (r.a.p.m.), Case No. N10a/973; February 27, 2024, (r.a.p.m.), Case No. N10a/1101-24; February 20, 2024 (r.a.p.m.), Case No. N10a/910; October 18, 2024, (r.a.p.m.), Case No. N10a/6165.

33 Criminal Procedure Code of Georgia – Article 198, Part 5.

The European Court explains that the court must prioritize the consideration of alternative measures of restraint. However, under Georgian legislation, this obligation is not explicitly imposed on the court. This issue is particularly important, and if the criminal procedural law does not impose a direct obligation on the judge, the quasi-judicial practice will continue.

4. THE SIGNIFICANCE OF THE DEFENDANT'S EXERCISE OF THE RIGHT TO DEFENSE IN THE INDIVIDUALIZED JUSTIFICATION OF IMPRISONMENT

In Georgia's criminal procedural legislation, the principle of adversariality is upheld, meaning that only the parties involved in the case have the right to collect evidence. The court cannot collect evidence or conduct investigations. A defendant in pre-trial detention is physically unable to conduct a thorough investigation into their case. We believe that if the court decides to impose detention, the involvement of a defense attorney should become mandatory. Only if the detained defendant has a lawyer will they be able to exercise their right to defense effectively.

5. THE SIGNIFICANCE OF THE PROSECUTOR SUBMITTING INFORMATION ABOUT THE DEFENDANT'S CIRCUMSTANCES TO THE COURT

According to the CPC, when presenting a motion for the application of a measure of restraint, the prosecutor is obligated to justify the appropriateness of the requested measure and to demonstrate the impracticality of using other, less severe measures of restraint.³⁴ This statement does not specify individual justification, which is often interpreted by prosecutors and judges as sufficient to provide a general rationale. This leads to formulaic court decisions regarding the imposition of imprisonment. We believe that both prosecutors and courts should approach the issue of individuality with greater consideration.

In discussing this issue, we would highlight the principle of objectivity, under which the prosecution is obligated to assess the defendant's actions honestly and objectively.³⁵ The activities of the prosecution should be based on the highest standards of legal ethics.³⁶

Since the legislation does not obligate the prosecution to present individual circumstances of the defendant to the court, prosecutors typically do not focus on such circumstances. If the defendant does not speak about their circumstances, the court is often left in a complete informational vacuum in most cases.

6. THE ISSUE OF APPEALING THE COURT'S RULING ON THE IMPOSITION OF IMPRISONMENT IN LEGISLATION AND PRACTICE

The criminal procedural legislation provides for a one-time opportunity to appeal the first-instance court's ruling on imprisonment to the appellate court's investigative chamber.³⁷ However, it is important to note that the law establishes a precondition for the admissibility of such an appeal, which in practice effectively means that there is no existing case law on the matter of changing imprisonment. It is crucial that the defense is allowed to genuinely challenge the decision on the imposition of imprisonment. For this to be possible, the appellate court should accept the case for review without any admissibility criteria.³⁸ The current provision effectively hinders the actual functioning of the appeal mechanism, as the admissibility criterion explicitly requires the presence of "new circumstances" in the case. This requirement is practically impossible to meet, as in most cases, the defense will not be able to gather information about new circumstances within 24 hours.

According to the Criminal Procedure Code, an appeal against a detention order must specify

34 Criminal Procedure Code of Georgia – Article 198, Part 3.

35 This requirement is emphasized in the UN principles, UN Guidelines for Prosecutors (1990), p. 34.

36 European Guidelines on Prosecutorial Ethics (2018).

37 Criminal Procedure Code of Georgia – Article 206, Part 8.

38 Decision of the Tbilisi Court of Appeal of December 28, 2017, regarding the inadmissibility of the appeal, case No. N1g/1483-17; Decision of the Tbilisi Court of Appeal of April 6, 2017, in case No. N1g/465.

which requirements were violated during the issuance of the contested decision and how the provisions of the contested decision were incorrect. The term “material importance” set by the legislator in the article essentially determines the fate of the case and the current practice in Georgia. We believe that the parties should have the ability to challenge a detention order in any case.

RECOMMENDATIONS

For the court to take the defendant’s circumstances into account as fully as possible when deciding on the application of measures of restraint, we believe that legislative amendments to the Criminal Procedure Code are necessary. Specifically:

1. It is recommended that Article 197, paragraph 1 of the Criminal Procedure Code be amended to include the following point “a”: “[The judge] will examine the defendant’s activities, health, family and property status, compensation for any property damage, and other individual circumstances”;
2. It is recommended that the word “considers” in Article 198, paragraph 5 of the Criminal Procedure Code be replaced with the phrase “is obliged to consider”. Accordingly, paragraph 5 should be amended as follows: “When deciding on the application of a measure of restraint and its specific form, the court is obliged to consider the defendant’s personality, activities, age, health, family and property status, compensation for property damage, any prior violations of previous measures of restraint, and other individual circumstances”;
3. It is important that Article 199 of the Criminal Procedure Code be supplemented with a new paragraph 2.1 as follows: “The court is obliged to prioritize the consideration of non-custodial measures of restraint and, where necessary, the use of additional measures alongside them”;
4. Concerning mandatory defense, it is recommended that the amendment be reflected in Article 45 of the Criminal Procedure Code, with the current subparagraph “m” being

replaced by subparagraph “l”, and subparagraph “l” being amended as follows: “If a ruling has been made on the use of detention or detention-secured bail”;

5. It is recommended that paragraph 3 of Article 198 of the Criminal Procedure Code be amended as follows: “When presenting a motion for the application of a measure of restraint, the prosecutor is obliged to individually justify the appropriateness of the requested measure and the inadmissibility of using a less severe measure of restraint”;
6. It is recommended that Article 198 of the Criminal Procedure Code be supplemented with a new paragraph 3.1 as follows: “In the case of a request for detention as a measure of restraint, the prosecutor is obliged to present a report to the court regarding the individual circumstances of the defendant”;
7. It is recommended that Article 206 of the Criminal Procedure Code be supplemented with a new paragraph 8.1 as follows: “The party is entitled to file a motion with the magistrate judge at the location of the investigation for the change or cancellation of the detention measure when detention is applied as a measure of restraint”;
8. The possibility to appeal a detention order should be available to the party in all cases. Therefore, Article 207 of the Criminal Procedure Code should be amended to include the following new paragraph 4, first subparagraph: “The judge of the appellate court’s investigative panel shall consider the appeal regarding the application, modification, or cancellation of detention individually, within no more than 72 hours from its submission. The judge shall consider the appeal in a hearing, in accordance with the procedures established by this Code”.

CONCLUSION

This article addresses the challenges associated with the individual justification of detention as a measure of restraint within Georgian judicial practice. It further examines the relevant case

law of the European Court of Human Rights, highlighting the criteria it deems fair when determining the use of detention. The article underscores the necessity for each detention decision to be based on a real, individualized assessment of the circumstances. The use of detention as a measure of restraint cannot be justified by abstract threats alone. If the inevitability of detention is not individually substantiated, the court must resort to

other, less severe measures of restraint.

The recommendations put forward in this article aim to facilitate legislative amendments that would strengthen the fairness and transparency of judicial practices. We believe these proposed changes will contribute to the development of a more just and democratic legal system in Georgia and support the country's European future.

BIBLIOGRAPHY:

Scientific Literature:

1. Authors' Group. (2012). Criminal Procedure of Georgia, Private Part, Tbilisi.
2. Authors' Group. (2015). G. Giorgadze (ed.). Commentary on the Criminal Procedure Code of Georgia, Tbilisi.
3. Commentary on the Constitution of Georgia. Part Two. (2013). Under Paata Turava's editorship, Publisher: "Petiti" LLC, Tbilisi.
4. Tughushi, T., Burjanadze, G., Mshvenieradze, G., Gotsiridze, G., Menabde, V. (2013). Human Rights and the Practice of the Constitutional Court of Georgia, Tbilisi.
5. Korkelia, K., Kurdadze, I. (2004). International Human Rights Law according to the European Convention on Human Rights, Tbilisi.
6. Lichi, F., Levis-Antoni, S., Străisteanu, D., et. al. (2009). The Right to Liberty and Security under the European Convention on Human Rights (Article 5), Tbilisi.
7. Mchedlidze, N. (2017). Standards of Applying the European Convention on Human Rights by Georgian Common Courts, Tbilisi.
8. Georgian Young Lawyers' Association (GYLA). (2012). Deficiencies and Recommendations in Criminal Justice, Tbilisi.
9. Papashvili, L. (2010). Legal Grounds for the Use of Detention and Imprisonment in Criminal Procedure, Collection of Articles, Tbilisi.

Normative Material:

1. Georgian Criminal Procedure Code, 09/10/2009 (as of December 1, 2024).
2. Constitution of Georgia, 24/08/1995 (as of December 1, 2024).
3. European Convention on Human Rights, 4 November 1950.
4. Law of Georgia on Legal Aid, 19/06/2007 (as of December 1, 2024).

National Court Decisions:

1. Decision of the Constitutional Court of Georgia, April 6, 2009, No. 2/1/415, II-1.
2. Official Record of the Constitutional Court of Georgia, June 26, 2015, No. 646, II-40.
3. Ruling of the Tbilisi City Court, May 5, 2014, regarding the first appearance of the accused and the application of preventive measures, Case No. 10a/3042-14.
4. Ruling of the Tbilisi City Court, July 22, 2013, on the change of preventive measure, Case No. 1/953-13, p. 2.
5. Ruling of the Tbilisi Court of Appeal, December 28, 2017, on the inadmissibility of the appeal, Case No. N13/1483-17.
6. Ruling of the Tbilisi Court of Appeal, April 6, 2017, Case No. N13/465.
7. Ruling of the Tbilisi City Court, January 12, 2024, regarding the application of preventive measures (Case No. N10a/110).
8. Ruling of the Tbilisi City Court, March 6, 2024, regarding the application of preventive measures (Case No. N10a/1388).

9. Ruling of the Tbilisi City Court, February 22, 2024, regarding the application of preventive measures (Case No. N10a/973).
10. Ruling of the Tbilisi City Court, February 27, 2024, regarding the application of preventive measures (Case No. N10a/1101-24).
11. Ruling of the Tbilisi City Court, February 20, 2024, regarding the application of preventive measures (Case No. N10a/910).
12. Ruling of the Tbilisi City Court, October 18, 2024, regarding the application of preventive measures (Case No. N10a/6165).

European Court of Human Rights decisions:

1. Yevgeniy Gusev v. Russia (2013), ECtHR, no. 28020/05, §87.
2. Aleksandr Makarov v. Russia (2009), ECtHR, no. 15217/07, §129.
3. Aleksandr Makarov v. Russia (2009), ECtHR, no. 15217/07, §134.
4. Bykov v. Russia (2009), ECtHR, no. 4378/02, §64.
5. Lakatoš and Others v. Serbia (2014), ECtHR, no. 3363/08 §97.
6. A.B. v. Hungary (2013), ECtHR, no. 33292/09 § 23-26.
7. NikolaiSvili v. Georgia (2009), ECtHR, no. 37048/04 §52-53.
8. Mikhachuk v. Russia (2015), ECtHR, no. 33803/04, §53-59.
9. Ahmet Ozkan and other v. Turkey (2004), ECtHR, no. 21689/93, §397-398.
10. Belchev v. Bulgaria (2004), ECtHR, no. 39270/98 §82.
11. Kostadinov v. Bulgaria (2008), ECtHR, no. 55712/00 §78-80.
12. Becciev v. Republic of Moldova (2005), ECtHR no. 9190/03, §58.
13. W. v. Switzerland (1993), ECtHR, no. 14379/88 §33.

Foreign Literature:

1. CCPR/C/GC/35, General Comment No. 35 – Article 9 (Liberty and Security of Person), 28.10.2014, I-3, I-5, I-6.
2. UN Guidelines for Prosecutors, 1990.
3. European Guidelines on Prosecutorial Ethics, 2018.
4. Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights, Updated on 30 April 2018, pg. 36, § 203.

Electronic Sources:

1. Statistical data posted on the website of the Supreme Court of Georgia (last accessed on December 1, 2024). <https://www.supremecourt.ge/uploads/files/1/statistics/sisxli2023.pdf>

პატიმრობის, როგორც აღკვეთის ლონისძიების გამოყენების დასაბუთების ინდივიდუალურობის პრობლემა სისხლის სამართლის პროცესში (საქართველოს მაგალითზე)

ეკა კაველიძე

kavelidze.eka@eu.edu.ge

სამართლის დოქტორი, პროფესორი, ევროპის უნივერსიტეტი, საქართველო
ORCID ID /0000-0003-0071-2385

ხატია ხერხეულიძე

kherkheulidzekhatia07@gtu.ge

სამართლის დოქტორანტი, კავკასიის უნივერსიტეტი, საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის ასისტენტი, საქართველო

აბსტრაქტი

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ არაერთ გადაწყვეტილებაში განმარტა ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მოთხოვნა, რომ პატიმრობა, როგორც აღკვეთის ღონისძიება, უნდა გამოიყენებოდეს უკიდურეს შემთხვევებში, როდესაც სხვა, ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების სახე ვერ უზრუნველყოფს სისხლის სამართლის პროცესის მიზნების მიღწევას. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა ასახავს ამ პრინციპსა და მიდგომას. თუმცა, სასამართლო პრაქტიკის კვლევა და ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემები აჩვენებს, რომ პატიმრობა აღკვეთის ღონისძიების ყველაზე ხშირად გამოყენებული სახეა. აღნიშნული, შესაძლოა, მიუთითებდეს პატიმრობის, როგორც აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების დასაბუთების ინდივიდუალურობის პრობლემის არსებობაზე სისხლის სამართლის პროცესში. ეს საკითხი შესაძლოა დაკავშირებული იყოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის ხარვეზებთან ან/და მოსამართლეთა მიერ კანონის არასწორ ინტერპრეტაციასა და მათთვის პატიმრობის საფუძვლების ინდივიდუალური დასაბუთების ვალდებულების ნაკლებობასთან.

საქართველოს კონსტიტუციაში პირის დაკავების და პატიმრობის საკითხებს ცალკე მუხლი ეთმობა, ე.ი ადამიანის თავისუფლების უფლება კონსტიტუციური უფლებაა. „კონსტიტუცია იცავს ადამიანის თავისუფლებას და გააძლიერებს ახალ მატერიალურ სამართლის ნორმით, ახალ კონსტიტუციურ ხანგში აყვანილი პოცესუალური ნორმებით, ხაც ხაზს უსვამს მის განსაკუთრებულ ადგილს ძირითად უფლებათა სისტემაში“¹. ამ ფონზე, საქართველოს სასამართლოები არცთუ იშვიათად იყენებენ ბლანკეტურ დასაბუთებას, რაც ცალსახად წარმოადგენს პრობლემას.

საკვანძო სიტყვები: პატიმრობა, აღკვეთი, კონსტიტუცია, ევროსასამართლო, ევროკონვენცია

1 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 6 აპრილის № 2/1/415 გადაწყვეტილება, II-1.

აღკვეთის ღონისძიება, რომელსაც განსაკუთრებული ადგილი უკავია სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში (შემდგომში სსსკ), წარმოადგენს საპროცესო იძულების ღონისძიებას.² მისი სწორად შერჩევა უმნიშვნელოვანესი საკითხია, რათა დაცული იქნეს როგორც საზოგადოების, ისე ბრალდებულის უფლებები და ინტერესები. შესაბამისად, პატიმრობის გამოყენებას აქვს „პრევენციულ-უზრუნველმყოფელი ხასიათი“.³ განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც სასამართლომ უნდა გადაწყვიტოს აღკვეთის ღონისძიების სახედ პატიმრობის გამოყენების საკითხი, კრიტიკულად მნიშვნელოვანია, რომ ყველა კონკრეტულ საქმეზე პროკურორმა შუამდგომლობაში, ხოლო მოსამართლემ განჩინებაში, ინდივიდუალურად დაასაბუთოს პატიმრობის გამოყენების გარდაუვალი საჭიროება.

აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის შეფარდების დასაბუთების საკითხი აქტუალურია როგორც სისხლის სამართლის მეცნიერებაში, ისე სასამართლო პრაქტიკაში. არსებული სტატისტიკური მონაცემები, პატიმრობის შეფარდებასთან დაკავშირებით, საკითხს კიდევ უფრო მეტ აქტუალობას სძენს. ჩვენი კვლევის საგანია ინდივიდუალურად დასაბუთების მნიშვნელობის დადგენა პატიმრობის გამოყენების დროს. ასევე, ამ საკითხთან დაკავშირებული ეროვნული და საერთაშორისო პრაქტიკის შესწავლა-ანალიზი. სტატიის მიზანია სამეცნიერო ლიტერატურის, ეროვნული სასამართლოს პრაქტიკისა და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს (შემდგომში: ევროსასამართლო) გადაწყვეტილებების შესწავლა-დამუშავება და პრობლემის გადაწყვეტის გზების მოძიება.

კვლევის მეთოდს წარმოადგენს თეორიული ანალიზი, სამეცნიერო ლიტერატურის, ქართული და ევროპული სასამართლოს პრაქტიკული საქმიანობის შესწავლის შედეგად მიღებული მონაცემების განზოგადება. ჩვენს მიერ გამოყენებულია იურიდიული მეცნიერებისათვის რელევანტური შემდეგი სახის

2 საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი, კერძო ნაწილი, ავტორთა ჯგუფი, თბილისი, 2012, 215.
3 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, ავტორთა ჯგუფი, თბილისი, 2015, 558.

კვლევის მეთოდები: შედარებით-სამართლებრივი, ლოგიკური, სტატისტიკური.

1. კონსტიტუციური და ევროპული სტანდარტები აღკვეთის ღონისძიების სახედ პატიმრობის გამოყენებისათვის

სტატიაში განხილული საკითხი რომ აქტუალურია და მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს საქართველოში, ამაზე მიუთითებს საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ვებგვერდზე გამოქვეყნებული 2022-2023 წლის სტატისტიკური მონაცემები.⁴ პირველი ინსტანციის სასამართლოებში 2023 წელს პროკურატურის მიერ მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიების სახე 6 494 შემთხვევაში იყო პატიმრობა. სასამართლოს მიერ 4 479 შემთხვევაში პატიმრობის მოთხოვნა დაკმაყოფილდა. ე.ი თითქმის 70% შემთხვევაში სასამართლომ გამოიყენა ყველაზე მკაცრი აღკვეთის ღონისძიება. 2022 წელს პროკურატურის მიერ წარდგენილი 6 864 პატიმრობის შუამდგომლობიდან, სასამართლომ დააკმაყოფილა 4 830 (ე.ი 70%-ზე მეტი).

საქართველოს კონსტიტუციით (შემდგომში კონსტიტუცია) დაცულია ადამიანის თავისუფლება.⁵ „ეს ნიშნავს, რომ იგი იცავს თითოეული ადამიანის თავისუფლებას სახედმწიფოს მხიდან ყოველგვარი აჩამახთებრობიერი თვითნებური ხელყოფისაგან“.⁶ სწორედ ეს დაცვის გარანტია უნდა მოქმედებდეს მაშინ, როდესაც პირის მიმართ გამოიყენება პატიმრობა. ამ ღონისძიების საფუძვლების არსებობამ, თავისთავად, არ უნდა შთანთქმოს ადამიანის თავისუფლების უფლება. „ადამიანის ხელშეუხებლობა გულისხმობს თავისუფლებას ფიზიკური და ფსიქოლოგიური დაზიანებისაგან, ანუ ფიზიკური და სულის სიმკითვრის“.⁷ საქა-

4 საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ვებ-გვერდზე განთავსებული სტატისტიკური მონაცემები; <https://www.supremecourt.ge/uploads/files/1/statistics/sixli2023.pdf> (გადამოწმების თარიღი 1.12.2024);
5 საქართველოს კონსტიტუციის მე-13 მუხლი, კონსტიტუციის ძველი რედაქციის მე-18 მუხლი.
6 საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი. თავი მეორე. (2013). პაატა ტურავას რედაქტორობით, გამომცემლობა შპს „პეტიტი“, თბილისი, 130.
7 CCPR/C/GC/35, General Comment No35 – article 9 (Liberty and Security of Person), 28.10.2014, I-3, I-5, I-6.

რთველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზანი არ არის პირის ბრალეულობის მტკიცება, იგი წარმოადგენს „მახთდმსაჯულების ჯეხოვანი განხორციელების ხელშეშლის პრევენციის საშუალებას“.⁸ თავისუფლების უფლების შეზღუდვით ადამიანი მოკლებული რჩება სხვა უფლებების განხორციელების შესაძლებლობას. ამიტომ, ამ უფლებაში ჩარევა მკაცრად უნდა კონტროლდებოდეს და ჩარევის სტანდარტები უნდა იყოს ძალიან მაღალი. არსებობს თავისუფლების უფლებაზე ზემოქმედების სამართლებრივი ფორმები, რომლებზეც კონსტიტუციის მე-13 მუხლის სხვადასხვა პუნქტებიც მიუთითებს. განსხვავებულია მათგან დაცვის კონსტიტუციურ სამართლებრივი გარანტიები.⁹

საქართველოს კანონმდებლობის ნაწილად მისი აღიარების შედეგად, ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია იურიდიულად სავალდებულო გახდა ეროვნულ დონეზე.¹⁰ ტერმინი „თავისუფლება“ კონსტიტუციის მე-13 მუხლის ანალოგიურად განიმარტება კონვენციის მიზნებისთვისაც. „პიროვნების ხელშეუხებლობის“ ცნება შეიძლება გაიგივებული იქნეს თავისუფლების თვითნებური აღკვეთის დაუშვებლობის ვალდებულებასთან.¹¹

საქმეზე „ნიკოლაიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ“ ევროპულმა სასამართლომ ნათლად ჩამოაყალიბა პირადი ხელშეუხებლობის ელემენტი: ა) „თავისუფლება“ და „პირადი ხელშეუხებლობა“ ქმნის ერთიანი ძირითადი უფლების შემადგენლობას, რომელშიც პირადი ხელშეუხებლობა შეეხება თავისუფლების აღკვეთის გარემოებებს; ბ) „პირადი ხელშეუხებლობა“ არსებითად გულისხმობს თავისუფლების აღკვეთის დროს სამართლებრი-

ვ-სახელმწიფოებრივი პრინციპების დაცვას; გ) ამის შედეგად, თავისუფლების აღკვეთა უნდა ხორციელდებოდეს წინასწარ განჭვრეტადი, გადამოწმებადი წესების საფუძველზე და კეთილსინდისიერად.¹²

ევროპული მტკიცებულებითი სტანდარტი აღკვეთის ღონისძიების შეფარდებისათვის მნიშვნელოვნად არ განსხვავდება ქართულ კანონმდებლობაში დადგენილი სტანდარტისაგან. როცა ხდება აღკვეთის ღონისძიებების გამოყენება, მისი შეფარდების, ისევე როგორც მთელი მისი გამოყენების პერიოდის განმავლობაში, უნდა არსებობდეს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ პირმა ჩაიდინა დანაშაული. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის (შემდგომში: კონვენცია) შესაბამისად საფუძვლიანი ეჭვი არ მოიაზრებს მტკიცების იგივე სტანდარტს, რაც მსჯავრდებისთვის მოითხოვება.

ევროპული სასამართლოს განმარტებით, დასაბუთებული ვარაუდის არსებობა, რომ დაკავებულმა პირმა ჩაიდინა დანაშაული, თავისუფლების თავდაპირველი შეზღუდვის მართლზომიერების აუცილებელი პირობაა. მაგრამ, ასევე უნდა არსებობდეს კიდევ სხვა „რელევანტური“ და „საკმარისი“ გარემოებები, რომლებიც ამართლებენ პირის პატიმრობაში ყოფნას.¹³ კონვენცია პირდაპირ მიუთითებს, რომ პატიმრობის გამოყენება სასამართლოს მიერ უნდა მოხდეს ისეთ შემთხვევაში, როდესაც სხვა ვერცერთი ღონისძიება ვერ უზრუნველყოფს აღკვეთის ღონისძიების მიზნების მიღწევას. „ეხოვნური სასამართლო ხედისუფლება, მე-5.3 მუხლის ძალით, ვადებუდია, განიხილოს ბიადებუდის სასამართლო პიოცესზე გამოცხადების უზიუნველყოფის აღგეხნატიური ღონისძიებები“.¹⁴

8 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 26 ივნისის საოქმო ჩანაწერი #646, II-40.

9 ტულუში თ., ბურჯანაძე გ., მშენიერაძე გ., გოცირიძე გ., მენაბდე ვ., ადამიანის უფლებები და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკა, თბილისი, 2013, 106, 109-110.

10 კორკელია კ., ქურდაძე ი., ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მიხედვით, თბილისი, 2004, 42.

11 ლიჩი ფ., ლევის-ენტონი ს., სტრაისტეანუ დ. და სხვ., თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის უფლება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მიხედვით (მე-5 მუხლი), თბილისი, 2009, 13.

12 საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი. თავი მეორე. (2013). პაატა ტურავას რედაქტორობით, გამომცემლობა შპს „პეტიტი“, თბილისი, 132; NikolaiSvili v. Georgia,[2009], ECHR, no. 37048/04 §52-53.

13 იხ., შტოგმიულერი ავსტრიის წინააღმდეგ (Stögmüller v. Austria), განაცხადი no. 1602/62, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 1969 წლის 10 ნოემბრის გადაწყვეტილების პუნქტი 4); სულაოია ესტონეთის წინააღმდეგ (Sulaoja v. Estonia), განაცხადი no. 55939/00, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2005 წლის 15 თებერვლის გადაწყვეტილება, პუნქტი 64.

14 მჭედლიძე ნ., საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენების სტანდარტები, თბილისი, 2017,

სსსკ ითვალისწინებს პატიმრობის ალტერნატიულ ღონისძიებებს: გირაო, შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ, პირადი თავდებობა, სამხედრო მოსამსახურის ქცევისადმი სარდლობის მეთვალყურეობა და პატიმრობა. აღკვეთის ღონისძიებასთან ერთად ბრალდებულის მიმართ შეიძლება აგრეთვე გამოყენებულ იქნეს დამატებითი აღკვეთის ღონისძიებები.¹⁵

2. აღკვეთის ღონისძიების სახელ პატიმრობის გამოყენების მიზნები და საფუძვლები

სსსკ-ის პატიმრობისთვის ადგენს ისეთივე მიზნებს და საფუძვლებს, რაც ზოგადად აღკვეთის ღონისძიებისთვის არის განსაზღვრული. აღკვეთის ღონისძიების მიზნებია: ბრალდებულის სასამართლოში გამოცხადების უზრუნველყოფა, ბრალდებულის შემდგომი დანაშაულებრივი ქმედების აღკვეთა, განაჩენის აღსრულების უზრუნველყოფა.¹⁶ კანონმდებელი სასამართლოს უტოვებს შესაძლებლობას, თავად განსაზღვროს - რა ხარისხით არის წარმოდგენილი საფრთხე. თუ საფრთხე მაღალი ხარისხით არსებობს, შესაძლებელია პატიმრობის გამოყენება, ხოლო სხვა შემთხვევაში სავალდებულოა სხვა, ნაკლებად მკაცრი ღონისძიების შეფარდება.

ევროპულმა სასამართლომ არაერთხელ განაცხადა, რომ თითოეული მიზნის in abstracto გამოყენება აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთებისათვის დაუშვებელია და იგი უნდა ემყარებოდეს კონკრეტულ ფაქტობრივ საფუძველს. სასამართლომ განმარტა, რომ აღნიშნული საფუძველი არ შეიძლება იყოს „ზოგადი და აბსტრაქტული“. სსსკ-ი ით-

ვალისწინებს აღკვეთის ღონისძიების სამ კონკრეტულ საფუძველს: დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ბრალდებული მიიმალება ან არ გამოცხადდება სასამართლოში, გაანადგურებს საქმისათვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას ან ჩაიდენს ახალ დანაშაულს.¹⁷ ამა თუ იმ ტიპის აღკვეთის ღონისძიების გამოსაყენებლად აუცილებელია ზემოთ ჩამოთვლილი საპროცესო საფუძვლებიდან, მინიმუმ, ერთის არსებობა.

2.1. ბრალდებულის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხე, როგორც პატიმრობის საფუძველი

ყველა გადაწყვეტილება, სადაც სასამართლო მიუთითებს საფრთხის არსებობაზე ყოველგვარი მტკიცებულების გარეშე და მხოლოდ ამ საფუძვლით იყენებს პატიმრობას, შეუსაბამოა კონსტიტუციასთან, სსსკ-თან და საერთაშორისო სტანდარტებთან. „პროცესის მწარმოებელმა ორგანომ უნდა ამტკიცოს კონკრეტული, ობიექტურად იდენტიფიცირებადი საფრთხის რეალურად არსებობა“. ევროპული სასამართლოს განმარტებით, უნდა არსებობდეს კონკრეტული ფაქტები, რომლებიც მიუთითებენ ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხეზე. მიუხედავად იმისა, რომ ეს გარემოებები მნიშვნელოვანია, ცალკე აღებული თითოეული მათგანი მაინც არასაკმარისი საფუძველია დასაბუთებული ვარაუდისათვის, რომ პირმა შესაძლოა კვლავ ჩაიდინოს ახალი დანაშაული.¹⁸ მსჯელობა იმაზე, რომ ძალადობრივი დანაშაული „უტყუარი გარემოებაა“, რომელიც ახალი დანაშაულის ჩადენის მომასწავებელია, არ შეესაბამება ევროპული სასამართლოს მიდგომას, რომლის თანახმადაც, ბრალად შერაცხული ქმედების ბუნებაზე მითითება აბსტრაქტულია და არ ამართლებს

50, აღნიშნულთან დაკავშირებით სასამართლო მსჯელობს საქმეზე „პუნცელტი ჩეხეთის რესპუბლიკის წინააღმდეგ“ [2000] ECHR, no. 31315/96.

15 დეტალურად იხ. „საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი“ (2024 წლის 1 დეკემბრის მდგომარეობით, გამოქვეყნებული საიტზე: matsne.gov.ge) 199-205-ე მუხლები, 199-ე მუხლის მეორე ნაწილი.

16 „საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი“ (2024 წლის 1 დეკემბრის მდგომარეობით, გამოქვეყნებული საიტზე: matsne.gov.ge) 198-ე მუხლის 1 ნაწილი.

17 „საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი“ (2024 წლის 1 დეკემბრის მდგომარეობით, გამოქვეყნებული საიტზე: matsne.gov.ge) 198-ე მუხლის მეორე ნაწილი; ამ საკითხზე იხ.: Boicenco v. Moldova, [2006], ECHR, § 142-143.

18 ხარვეზები და რეკომენდაციები სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში, საია, თბილისი, 2012, 50; ამ საკითხზე საინტერესო საქმეა: Aleksandr Makarov v. Russia, [2009], ECtHR, no. 15217/07, §134.

ახალი დანაშაულის ჩადენისა თუ მართლმსაჯულებაში ჩარევის საფრთხეს, როგორც პატიმრობის საფუძველს.¹⁹

ეროვნული სასამართლო ასე თუ ისე ითვალისწინებს, რომ ერთის მხრივ, ბრალდებული და მეორეს მხრივ, დაზარალებული და სხვა პირები ოჯახის წევრების და პარტნიორების სახით, წარმოადგენენ დაპირისპირებულ მხარეებს. აღნიშნულის გამო, სასამართლომ შესაძლოა მიიჩნიოს, რომ ბრალდებულს თავისუფლებაში ყოფნის შემთხვევაში გააგრძელებს დანაშაულებრივ საქმიანობას.²⁰

2.2. ბრალდებულის მიმალვის საფრთხე, როგორც პატიმრობის საფუძველი

აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების ერთ-ერთი საფუძველია დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ბრალდებული მიიმალება ან არ გამოცხადდება სასამართლოში. მიმალვის საფრთხის არსებობის დასადასტურებლად მნიშვნელოვანია, განხილულ იქნეს კონკრეტული საქმის ყველა გარემოება და მოსალოდნელი სასჯელის ხასიათი. ამასთან, უნდა შეფასდეს, „სასჯელის სიმძიმე შეიძლება თუ არა წარმოშვას მიმალვის სურვილი და ამასთან, იმ ობიექტური გარემოებების არსებობა, რამაც შეიძლება სისრულეში მოიყვანოს ბრალდებულის ასეთი სურვილი“.²¹

მიმალვის საფრთხესთან დაკავშირებით განვიხილავთ საფრთხის შემცველ გარემოებებს ეროვნული და ევროპული სამართლის ქრილში. მათ შორის:²²

19 ამ საკითხზე საინტერესოა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები: *Bykov v. Russia*, (2009) ECHR, no. 4378/02, §64; *Lakatoš and Others v. Serbia*, (2014) ECHR, no. 3363/08 §97 და *A.B. v. Hungary*, (2013) ECHR, no. 33292/09 § 23-26.

20 მჭედლიძე ნ., საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენების სტანდარტები, თბილისი, 2017, 69; თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2014 წლის 5 მაისის განჩინება ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე, საქმე no. 10ა/3042-14.

21 ხარვეზები და რეკომენდაციები სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში, საია, თბილისი, 2012, 49.

22 ამ საკითხზე საინტერესოა შემდეგი საქმეები: *Yagci and Sargin v. Turkey*, [1995] ECHR, no.16419/90; 16426/90 და *Letellier v. France*, [1991], ECHR, no. 12369/86. ფა-

1. პირის სასამართლოში გამოცხადებლობის საფრთხის დასაბუთებისას მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ბრალდებულის პიროვნული მახასიათებლები.²³ სათანადო ყურადღება უნდა მიექცეს პირის საკუთარი ინიციატივით გამოცხადებას სამართალდამცავ ორგანოში. ასევე, ყველა სხვა ფაქტობრივ გარემოებას და წარსულ გამოცდილებას, რაც ამყარებს ან გამორიცხავს ასეთი საფრთხის რეალურობას;
2. საქართველოს საერთო სასამართლოები, როგორც წესი, იზიარებენ ევროპული სასამართლოს პრაქტიკას, რომ ბრალდების სიმძიმე და სასჯელის სიმკაცრე რელევანტური, მაგრამ არასაკმარისი გარემოებაა და, ცალკე აღებული, ვერ ამართლებს პატიმრობის გამოყენებას. ერთ-ერთ საქმეზე სასამართლო განმარტავს, რომ ის გარემოება კი, რომ მოსალოდნელი სასჯელი მკაცრია, ბრალდებულს ბრალი ედება მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ჩადენაში, მართო აღებული არ წარმოადგენს მიმალვის საფრთხის გამართლების საშუალებას;²⁴
3. ევროპულმა სასამართლომ საქმეში „სოფინი რუსეთის წინააღმდეგ“ (*Sopin v. Russia*, [2013], ECHR, no. 57319/10) ის ფაქტორები, რომ განმცხადებელს ჰქონდა პასპორტი, ჰყავდა ნათესავები, რომლებიც მუდმივად ცხოვრობდნენ რუსეთის საზღვრებს გარეთ, ხშირად მოგზაურობდა და ჰქონდა დიდი ფინანსური რესურსები, შეაფასა როგორც მიმალვის რეალური რისკების არსებობის მაგალითი;

ფიაშვილი ლ., დაკავების და დაპატიმრების გამოყენების სამართლებრივი საფუძვლები სისხლის სამართლის პროცესში, სტატიათა კრებული. თბილისი, 2010, 176-177.

23 ხარვეზები და რეკომენდაციები სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში, საია, თბილისი, 2012, 48-49.

24 *Mikhailchuk v. Russia*, [2015], ECHR, no. 33803/04, §53-59; *Ahmet Ozkan and other v. Turkey*, [2004], ECHR, no. 21689/93, §397-398; *Belchev v. Bulgaria*, [2004], ECHR, no. 39270/98 §82; *Kostadinov v. Bulgaria* [2008], ECHR, no. 55712/00 §78-80; თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 22 ივლისის განჩინება აღკვეთის ღონისძიების შეცვლის შესახებ, საქმე no. 1/953-13, გვ. 2.

4. ევროპული სასამართლო პირის კავშირებს იმ სახელმწიფოსთან, სადაც ის არის დაპატიმრებული და მის საერთაშორისო კონტაქტებს მიიჩნევს მნიშვნელოვან გარემოებად. ასევე, სამსახურის არარსებობა და ოჯახის არქონა არ შეიძლება შეფასდეს, როგორც ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხე;²⁵
5. ევროპული სასამართლო მნიშვნელოვან ყურადღებას უთმობს ბრალდებულის პიროვნულ თვისებებს, მათ შორის, ნასამართლობას. ასევე, ყურადღებას ამახვილებს ბრალდებულის ხასიათსა და მორალზე. მიმალვის საფრთხე უნდა შეფასდეს ყველა იმ გარემოების ქრილში, რომელიც პირს სისხლის სამართლებრივი დევნის ქვეყანასთან აკავშირებს.²⁶

2.3. მტკიცებულებების განადგურების საფრთხე, როგორც პატიმრობის საფუძველი

აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების ერთ-ერთი საფუძველია დასაბუთებული ვარაუდი, რომ ბრალდებული გაანადგურებს საქმისთვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას. ბრალდებულის მიერ მტკიცებულებების განადგურების ან/და მტკიცებულებების მოპოვებისათვის ხელის შეშლის საფრთხე არ შეიძლება რელევანტური იყოს პროცესის წარმოების ყველა ეტაპზე. მხედველობაშია მისაღები კონკრეტული საქმის ფაქტობრივი გარემოებები.²⁷ მნიშვნელოვანია, რომ ბრალდების მხა-

რემ კონკრეტულ მონაცემებზე დაყრდნობით დაასაბუთოს ბრალდებულის შესაძლებლობა გავლენა მოახდინოს მართლმსაჯულების განხორციელების ხარისხზე.

ევროპული სასამართლო ხშირად ზოგადად უთითებს იმ ფაქტზე, რომ სამართლის საქმეზე ჩასატარებელია კიდევ მთელი რიგი საგამოძიებო მოქმედებები. დასაკითხია მოწმეები და სხვა. საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების აუცილებლობით პატიმრობის დასაბუთება მიუღებელია ევროპული სასამართლოს პრაქტიკით. საქმეზე „მინიშვილი რუსეთის წინააღმდეგ“ (*Miminoshvili v. Russia*, [2011], ECHR no. 20197/03 §86), სადაც ევროპულმა სასამართლომ განმარტა, რომ საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების უზრუნველყოფის მიზნით პირის პატიმრობა დაუშვებელია გამართლდეს, ვინაიდან საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება, როგორც წესი, ბრალდებულის აუცილებლად დაპატიმრებას არ მოითხოვს.²⁸

თუ პირი ბრალდებულია ისეთი დანაშაულის ჩადენაში, რომელიც დაკავშირებულია მტკიცებულებების განადგურებასთან, დოკუმენტების გაყალბებასთან, მასალების ფალსიფიკაციასთან და სხვა მსგავს ქმედებასთან, არსებობს მტკიცებულებების განადგურების ან განადგურების მცდელობის მაღალი ხარისხი, მაგ. თაღლითობის და დოკუმენტის გაყალბების საქმეები.²⁹ ევროპულმა სასამართლომ არ დაადგინა დარღვევა საქმეზე „კოლევი ბულგარეთის წინააღმდეგ“ (28.07.2005). განმცხადებელმა ჩაიდინა თაღლითობა, რაც გამოიხატა ყალბი პირადობის დამადასტურებელი მოწმობისა და სხვა დოკუმენტაციის დამზადებასა და ბანკში წარდგენაში, რის შედეგადაც, მან ბანკიდან გამოიტანა დიდი თანხა.

ბრალდებულის მიერ მტკიცებულებების განადგურების ანდა მტკიცებულებების მოპოვებისათვის ხელის შეშლის საფრთხე შეიძლება არსებობდეს, თუ ბრალდებულს აქვს გარკვეული სახის კავშირები პროცესის მონაწილეებთან. როგორც ევროპული სასამართლო განმარტავს, ბრალდებულის სამსახურებრივი სტატუსი რელევანტურია

25 Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights, Updated on 30 April 2018, pg. 36, § 203, ამ საკითხთან დაკავშირებით საინტერესოა ევროსასამართლოს მსჯელობა საქმეში „ვ შვეიცარიის წინააღმდეგ“ (*W. v. Switzerland*, [1993], ECHR, no. 14379/88).

26 მჭედლიძე ნ., საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენების სტანდარტები, თბილისი, 2017, 58; იხ. მაგ.: *Becciev v. Republic of Moldova* [2005], ECHR no. 9190/03, §58; *W. v. Switzerland*, [1993], ECHR, no. 14379/88 §33.

27 იხ. *Letellier v. France*, 26 June, 1991; *Yagci and Sargin v. Turkey*, 8 June, 1995. ფაფაიშვილი ლ., დაკავების და დაპატიმრების გამოყენების სამართლებრივი საფუძვლები სისხლის სამართლის პროცესში, სტატი-ათა კრებული, თბილისი, 2010, 176.

28 მჭედლიძე ნ., საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენების სტანდარტები, თბილისი, 2017 წ. 83.

29 საქმეში „ვ შვეიცარიის წინააღმდეგ“ (26.01.1993).

მოწმეებზე ზემოქმედების საფრთხის დასაბუთებლად, თუმცა ამავედროულად, სასამართლო ეჭვქვეშ აყენებს ამ არგუმენტის რელევანტურობას, მაშინ როდესაც ბრალდებული გაანთავისუფლეს სამსახურიდან.³⁰ თანამდებობრივ დანაშაულებში ბრალდებული პირების მიმართ აღკვეთის ღონისძიების შეფარდებისას, ბრალდების მხარემ უნდა გაითვალისწინოს, რომ მტკიცებულებათა განადგურება შესაძლოა თავიდან იქნეს აცილებული ბრალდებულის თანამდებობიდან გადაყენებითაც. სასამართლო მიიჩნევს, რომ ამ დროს უნდა შეფასდეს გამოძიების და სასამართლო პროცესის წინსვლა, ბრალდებულის პიროვნება, მისი ქცევა დაკავებამდე და დაკავების შემდეგ, კონკრეტული ქმედებები, რომლებიც მის განზრახვაზე მიუთითებს გაანადგუროს ან გააყალოს მტკიცებულებები ან მოწმეებზე მოახდინოს ზეგავლენა.

3. ბრალდებულის ინდივიდუალური გარემოებების შესახებ სასამართლოსთვის ინფორმაციის მიწოდების მნიშვნელობა

ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენის სხდომაზე სასამართლოს კანონით უნდა დაევალოს დაადგინოს ბრალდებულის ინდივიდუალური გარემოებები. სსსკ-ის მოქმედი რედაქციის შესაბამისად, მოსამართლეს ევალება მხოლოდ ბრალდებულის ვინაობის დადგენა და არ არის მკაცრი მითითება მისი ინდივიდუალური გარემოებების დადგენის შესახებ.³¹ მოსამართლეს კანონმდებელმა პირდაპირ უნდა დაავალოს, რომ პროცესზე დაადგინოს ბრალდებულის პიროვნული და ინდივიდუალური გარემოებები. კანონმდებელი ითვალისწინებს, რომ აღკვეთის ღონისძიებისა და მისი კონკრეტული სახის გამოყენების საკითხის გადაწყვეტისას მოსამართლემ

უნდა გაითვალისწინოს ბრალდებულის პირადი მონაცემები, მაგრამ როგორც პრაქტიკა და სტატისტიკა აჩვენებს, მხოლოდ ეს ჩანაწერი საკმარისი არ არის.

კანონმდებელი არ ავალდებულებს სასამართლოს საფრთხეების განსაკუთრებული დასაბუთება მოახდინოს პატიმრობის გამოყენებისას. აღნიშნული ეწინააღმდეგება ევროსასამართლოს მიდგომებს. მიგვაჩნია, რომ საფრთხის მაღალი ხარისხის ინდივიდუალურად დასაბუთების ვალდებულება საკანონმდებლო დონეზე უნდა გაიწეროს. ასევე, სასამართლომ ინდივიდუალურად უნდა დაასაბუთოს, თუ რატომ ვერ უზრუნველყოფს ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიება საპროცესო მიზნების მიღწევას.³²

კოდექსის მოქმედი რედაქცია ადგენს, რომ აღკვეთის ღონისძიებისა და მისი კონკრეტული სახის გამოყენების საკითხის გადაწყვეტისას „მოსამართლე ითვალისწინებს“ ბრალდებულის პიროვნების, მის საქმიანობას, ასაკს, ჯანმრთელობას, მიყენებული ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებას და ა.შ.³³ აღნიშნული ჩანაწერი მკაფიოდ არ ადგენს მოსამართლის ვალდებულებას, რომ მან გაითვალისწინოს ეს გარემოებები, რაც ქმნის მუხლის არასწორად განმარტების პრაქტიკას. მიგვაჩნია, რომ კანონი მოსამართლეს პირდაპირ უნდა ავალდებულებდეს ინდივიდუალური გარემოებების გათვალისწინებას პატიმრობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას.

ევროპული სასამართლო განმარტავს, რომ სასამართლომ პრიორიტეტულად უნდა გაითვალისწინოს პატიმრობის ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენების საკითხი. თუმცა, საქართველოს კანონმდებლობით ეს ვალდებულება სასამართლოს პირდაპირ დაკისრებული არ აქვს. ეს საკითხი განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია და თუ სისხლის საპროცესო კანონმდებლობით მოსამართლეს არ ექნება პირდაპირი ვალდებულება, კვლავ გაგრძელდება კვაზი სასამართლო პრაქტიკა.

30 ამ საფუძველთან დაკავშირებით საინტერესოა ასევე, ევროსასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე „კონტრადა იტალიის წინააღმდეგ“ (საქმე N92/1997/876/1088 (24.08.1998) სადაც არ დაადგინა მე-5 (3) მუხლის დარღვევა.

31 სსსკ-ის 197-ე მუხლი.

32 იხილეთ: თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2024 წლის გადაწყვეტილებები აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე: N10ა/110, N10ა/1388, N10ა/973, N10ა/1101-24, N10ა/910, N10ა/6165.

33 სსსკ-ის 198-ე მუხლის მეხუთე ნაწილი.

4. ბრალდებულის მიერ დაცვის უფლების რეალიზების მნიშვნელობა პატიმრობის ინდივიდუალური დასაბუთებისას

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაში მოქმედებს შეზღუდვებითობის პრინციპი, რომლის შესაბამისად, საქმეზე მტკიცებულებების მოპოვების უფლება აქვთ მხოლოდ მხარეებს. სასამართლოს არ შეუძლია მოიპოვოს მტკიცებულებები ან აწარმოოს გამოძიება. პატიმრობაში მყოფი ბრალდებული, ფიზიკურად ვერ შეძლებს საკუთარ საქმეზე სრულყოფილი გამოძიების ჩატარებას. მიგვაჩნია, რომ თუ სასამართლო გამოიყენებს პატიმრობას, ადვოკატის ჩართვა საქმეზე სავალდებულო უნდა გახდეს. მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ პატიმრობაში მყოფ ბრალდებულს ეყოლება ადვოკატი, ის შეძლებს დაცვის უფლებია რეალიზებას.

5. პროკურორის მიერ ბრალდებულის ინდივიდუალური გარემოებების შესახებ სასამართლოსთვის ინფორმაციის მიწოდების მნიშვნელობა

სსსკ-ის შესაბამისად, აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ შუამდგომლობის სასამართლოში წარდგენისას პროკურორი ვალდებულია დაასაბუთოს მის მიერ მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიების მიზანშეწონილობა და სხვა, ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზანშეუწონლობა.³⁴ ამ ჩანაწერში არ არის მითითება ინდივიდუალური დასაბუთების შესახებ, რაც პროკურორებისა და მოსამართლეების მიერ ძირითად შემთხვევაში განიმარტება ისე, თითქოს ზოგადი დასაბუთება საკმარისია. აღნიშნული იწვევს ტრაფარეტულ სასამართლოს გადაწყვეტილებებს პატიმრობის შეფარდებასთან დაკავშირებით. მიგვაჩნია, რომ პროკურორიც და სასამართლოც მეტი გულისხმიერებით უნდა უდგებოდნენ ინდივიდუალურობის საკითხს.

საკითხზე მსჯელობისას გამოვყოფდით ობიექტურობის პრინციპს, რომლის მიხედვითაც პროკურატურა ვალდებულია, პატიოსნად და ობიექტურად შეაფასოს ბრალდებულის ქმედებები.³⁵ პროკურატურის საქმიანობა უნდა ეფუძნებოდეს სამართლებრივი ეთიკის უმაღლეს სტანდარტებს.³⁶

გამომდინარე იქიდან, რომ კანონმდებლობა არ ავალდებულებს ბრალდების მხარეს სასამართლოს წარუდგინოს ინდივიდუალური გარემოებები ბრალდებულთან დაკავშირებით, პროკურორი ძირითადად არ ამახვილებს ყურადღებას ასეთ გარემოებებზე. თუ ინდივიდუალური გარემოებების შესახებ თავად ბრალდებულმა არ ისაუბრა, სასამართლო ძირითად შემთხვევებში სრულ ინფორმაციულ ვაკუუმშია.

6. პატიმრობის შეფარდების შესახებ სასამართლოს განჩინების განაჩივრების პრობლემა კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში

სისხლის საპროცესო კანონმდებლობა ითვალისწინებს პატიმრობის შესახებ პირველი ინსტანციის სასამართლოს განჩინების განაჩივრების ერთჯერად შესაძლებლობას სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო პალატაში.³⁷ თუმცა, აღსანიშნავია, რომ კანონი აწესებს ასეთი საჩივრის დაშვების წინაპირობას, რის გამოც, ფაქტობრივად, არ არსებობს პრაქტიკა, რომლის შესწავლასაც შევძლებდით პატიმრობის შეცვლასთან დაკავშირებით. მნიშვნელოვანია დაცვის მხარეს მიეცეს შესაძლებლობა - რეალურად ჰქონდეს პატიმრობის შეფარდების გადანყვეტილების განაჩივრების შანსი. ამისათვის კი, სააპელაციო სასამართლომ საქმე უნდა მიიღოს განსახილველად დასაშვებობის კრიტერიუმის გარეშე.³⁸

35 ეს მოთხოვნა ხაზგასმულია გაეროს პრინციპებში, UN Guidelines for Prosecutors, 1990, 34.

36 European Guidelines on Prosecutorial Ethics", 2018.

37 სსსკ-ის 206-ე მუხლის მე-8 ნაწილი.

38 თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წლის 28 დეკემბრის განჩინება საჩივრის დაუშვებლად ცნობის შესახებ, საქმეზე N18/1483-17; თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წლის 06 აპრილის განჩინება საქმეზე N18/465.

34 სსსკ-ის 198-ე მუხლის მესამე ნაწილი.

მოქმედი ჩანაწერით ფაქტიურად შეუძლებელია გასაჩივრების მექანიზმის რეალური მოქმედება, რადგან დასაშვებობის კრიტერიუმი პირდაპირ ითვალისწინებს „ახალი გარემოების“ არსებობას საქმეზე. ამ მოთხოვნის შესრულება, ფაქტობრივად, შეუძლებელია, რადგან 24 საათში დაცვის მხარე უმეტეს შემთხვევებში ვერ შეძლებს ახალი გარემოების შესახებ ინფორმაციის მოპოვებასაც კი.

სსსკ-ის მიხედვით, პატიმრობის განჩინებასთან დაკავშირებულ საჩივარში უნდა აღინიშნოს, რა მოთხოვნები დაირღვა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მიღებისას და რით გამოიხატა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების დებულებათა მცდარობა. მუხლში კანონმდებლის მიერ დადგენილი სიტყვები „არსებითი მნიშვნელობის მქონე“ განსაზღვრავს, ფაქტობრივად, მთლიანად საქმის ბედს და იმ პრაქტიკას, რომელიც დღესდღეობით არის დამკვიდრებული საქართველოში. მიგვაჩნია, რომ მხარეს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა - ნებისმიერ შემთხვევაში გაასაჩივროს შეფარებული პატიმრობა.

რეკომენდაციები

იმისათვის, რომ სასამართლომ მაქსიმალურად მოახდინოს ბრალდებულის ინდივიდუალური გარემოებების გათვალისწინება აღკვეთის ღონისძიების შეფარდებისას, მიგვაჩნია, რომ აუცილებელია საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში. კერძოდ:

- რეკომენდებულია, სსსკ-ის 197-ე მუხლის პირველ ნაწილს დაემატოს შემდეგი შინაარსის „ა“ პუნქტი: [მოსამართლე] „არკვევს ბრალდებულის საქმიანობას, ჯანმრთელობას, ოჯახურ და ქონებრივ მდგომარეობას, მიყენებული ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებას და სხვა ინდივიდუალურ გარემოებებს“;
- რეკომენდებულია, სსსკ-ის 198-ე მუხლის მეხუთე ნაწილში სიტყვა „ითვალისწინებს“ შეიცვალოს სიტყვებით „ვალდებულია გაითვალისწინოს“. შესაბამისად, მეხუთე ნაწილი უნდა ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით: „აღკვეთის ღონისძიებისა და მისი კონკრეტული სახის

გამოყენების საკითხის გადაწყვეტისას სასამართლო ვალდებულია გაითვალისწინოს ბრალდებულის პიროვნება, მისი საქმიანობა, ასაკი, ჯანმრთელობა, ოჯახური და ქონებრივი მდგომარეობა, მიყენებული ქონებრივი ზიანის ანაზღაურება, ადრე შეფარდებული რომელიმე აღკვეთის ღონისძიების დარღვევის ფაქტი და სხვა ინდივიდუალური გარემოებები“;

- მნიშვნელოვანია, სსსკ-ის 199-ე მუხლს დაემატოს შემდეგი შინაარსის 2.1 ნაწილი: „სასამართლო ვალდებულია პრიორიტეტულად განიხილოს არასაპატიმრო აღკვეთის ღონისძიების და საჭიროების შემთხვევაში მათთან ერთად დამატებითი ღონისძიებების გამოყენების საკითხი“;
- მიგვაჩნია, რომ სავალდებულო დაცვა-სთან დაკავშირებით განსახორციელებელი ცვლილება უნდა აისახოს სსსკ-ის 45-ე მუხლში და „ლ“ ქვეპუნქტის მოქმედმა რედაქციამ უნდა ჩაანაცვლოს „მ“ ქვეპუნქტი, ხოლო „ლ“ ქვეპუნქტი ჩამოყალიბდეს შემდეგნაირად: „თუ გამოტანილია განჩინება პატიმრობის ან პატიმრობით უზრუნველყოფილი გირაოს გამოყენების შესახებ“;
- რეკომენდებულია, სსსკ-ის 198-ე მუხლის მესამე ნაწილი ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით: „აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ შუამდგომლობის წარდგენისას პროკურორი ვალდებულია ინდივიდუალურად დაასაბუთოს მის მიერ მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიების მიზანშეწონილობა და სხვა, ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზანშეწონილობა“;
- მიგვაჩნია, რომ სსსკ-ის 198-ე მუხლს უნდა დაემატოს შემდეგი შინაარსის 3.1 ნაწილი: „აღკვეთის ღონისძიების სახედ პატიმრობის მოთხოვნის შემთხვევაში პროკურორი ვალდებულია სასამართლოს წარუდგინოს ანგარიში ბრალდებულის ინდივიდუალური გარემოებების შესახებ“;
- რეკომენდებულია, სსსკ-ის 206-ე მუხლს დაემატოს შემდეგი შინაარსის 8.1 პუნქტი: „მხარე უფლებამოსილია ბრალდე-

ბულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახედ პატიმრობის გამოყენების შემთხვევაში, პატიმრობის შეცვლის ან გაუქმების შესახებ შუამდგომლობით მიმართოს მაგისტრატ მოსამართლეს გამოძიების ადგილის მიხედვით“;

- პატიმრობის გასაჩივრების შესაძლებლობა მხარეს უნდა ჰქონდეს ნებისმიერ შემთხვევაში. შესაბამისად, სსსკ-ის 207-ე მუხლს უნდა დაემატოს შემდეგი შინაარსის მე-4 პირველი პრიმა ნაწილი: „სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიის მოსამართლე საჩივარს, რომელიც ეხება პატიმრობის გამოყენებას, შეცვლას ან გაუქმებას, განიხილავს ერთპიროვნულად, მისი შეტანიდან არაუგვიანეს 72 საათისა. მოსამართლე საჩივარს განიხილავს ზეპირი მოსმენით, ამ კოდექსით დადგენილი წესით“.

დასკვნა

სტატიაში გამოიკვეთა ქართულ სასამართლო პრაქტიკაში პატიმრობის გამოყენე-

ბისას, მისი ინდივიდუალურად დასაბუთების პრობლემატური საკითხები. გამოიკვეთა - თუ რა საფუძვლებს მიიჩნევს სამართლიანად ევროპული სასამართლოს პრაქტიკა აღკვეთის ღონისძიების სახედ პატიმრობის გამოყენებისას. ამასთან, ხაზი გაესვა იმ ფაქტს, რომ პატიმრობის ნებისმიერი საფუძველი უნდა იყოს რეალური და ინდივიდუალურად დასაბუთებული. გაუმართლებელია აბსტრაქტულ საფრთხეზე მითითებით ბრალდებულის მიმართ გამოყენებული იქნას პატიმრობა. თუ პატიმრობის გამოყენების გარდაუვალობა ინდივიდუალურად დასაბუთებული არ იქნება, სასამართლომ უნდა გამოიყენოს სხვა, ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიება. ჩვენ მიერ შემოთავაზებული იქნა რეკომენდაციები, რომლებიც მიმართულია საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელებისკენ. მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული ცვლილებები ხელს შეუწყობს სამართლიანი, დემოკრატიული ქვეყნის განვითარებას და საქართველოს ევროპული მომავლის შექმნას.

ბიბლიოგრაფია:

სამეცნიერო ლიტერატურა:

1. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი 09/10/2009 (2024 წლის 1 დეკემბრის მდგომარეობით).
2. საქართველოს კონსტიტუცია 24/08/1995 (2024 წლის 1 დეკემბრის მდგომარეობით).
3. ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია (1950 წლის 4 ნოემბერი).
4. „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონი 19/06/2007 (2024 წლის 1 დეკემბრის მდგომარეობით).
5. ავტორთა ჯგუფი, (2012), საქართველოს სისხლის სამართლის პროცესი, კერძო ნაწილი, თბილისი, 215.
6. ავტორთა ჯგუფი, გ. გიორგაძის რედაქტორობით, (2015), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, თბილისი, 558.
7. „საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარი, (2013), თავი მეორე. გამომცემლობა შპს „პეტიტი“, თბილისი, 130.
8. ტულუში თ., ბურჯანაძე გ., მშვენიერაძე გ., გოცირიძე გ., მენაბდე ვ., (2013), ადამიანის უფლებები და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამართალწარმოების პრაქტიკა, თბილისი, 106, 109-110.
9. კორკელია კ., ქურდაძე ი., (2004), ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო სამართალი ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მიხედვით, თბილისი, 42.
10. ლიჩი ფ., ლევის-ენტონი ს., სტრაისტენაუ დ. და სხვ., (2009), თავისუფლებისა და ხელშეუხებლობის უფლება ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მიხედვით (მე-5 მუხლი), თბილისი, 13.

11. მჭედლიძე ნ., (2017), საქართველოს საერთო სასამართლოების მიერ ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის გამოყენების სტანდარტები, თბილისი, 50.
12. ხარვეზები და რეკომენდაციები სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში, (2012), საია, თბილისი, 49.
13. ფაფიაშვილი ლ., (2010), დაკავების და დაპატიმრების გამოყენების სამართლებრივი საფუძვლები სისხლის სამართლის პროცესში, სტატიათა კრებული. თბილისი, 176-177.

ეროვნული სასამართლოების გადაწყვეტილებები:

1. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2009 წლის 6 აპრილის № 2/1/415 გადაწყვეტილება, II-1.
2. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2015 წლის 26 ივნისის საოქმო ჩანაწერი #646, II-40.
3. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2014 წლის 5 მაისის განჩინება ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენისა და აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე, საქმე no. 10ა/3042-14.
4. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2013 წლის 22 ივლისის განჩინება აღკვეთის ღონისძიების შეცვლის შესახებ, საქმე no. 1/953-13, გვ. 2..
5. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წლის 28 დეკემბრის განჩინება საჩივრის დაუშვებლად ცნობის შესახებ, საქმეზე N1გ/1483-17.
6. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს 2017 წლის 06 აპრილის განჩინება საქმეზე N1გ/465.
7. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2024 წლის 12 იანვრის განჩინება აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე (N10ა/110).
8. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2024 წლის 06 მარტის განჩინება აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე (N10ა/1388).
9. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2024 წლის 22 თებერვლის განჩინება აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე (N10ა/973).
10. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2024 წლის 27 თებერვლის განჩინება აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე (N10ა/1101-24).
11. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2024 წლის 20 თებერვლის განჩინება აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე (N10ა/910).
12. თბილისის საქალაქო სასამართლოს 2024 წლის 18 ოქტომბრის განჩინება აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე (N10ა/6165).

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები:

1. Yevgeniy Gusev v. Russia, [2013], ECtHR, no. 28020/05, §87.
2. Aleksandr Makarov v. Russia, [2009], ECtHR, no. 15217/07, §129.
3. Aleksandr Makarov v. Russia, [2009], ECtHR, no. 15217/07, §134.
4. Bykov v. Russia, (2009) ECHR, no. 4378/02, §64.
5. Lakatoš and Others v. Serbia, (2014) ECHR, no. 3363/08 §97.
6. A.B. v. Hungary, (2013) ECHR, no. 33292/09 § 23-26.
7. NikolaiSvili v. Georgia,[2009], ECHR, no. 37048/04 §52-53.
8. Mikhailchuk v. Russia, [2015], ECHR, no. 33803/04, §53-59.
9. Ahmet Ozkan and other v. Turkey, [2004], ECHR, no. 21689/93, §397-398.
10. Belchev v. Bulgaria, [2004], ECHR, no. 39270/98 §82.
11. Kostadinov v. Bulgaria [2008], ECHR, no. 55712/00 §78-80.
12. Becciev v. Republic of Moldova [2005], ECHR no. 9190/03, §58.
13. W. v. Switzerland, [1993], ECHR, no. 14379/88 §33.

უცხოენოვანი ლიტერატურა:

1. CCPR/C/GC/35, General Comment No35 – article 9 (Liberty and Security of Person), 28.10.2014, I-3, I-5, I-6.
2. UN Guidelines for Prosecutors, 1990, 34.
3. European Guidelines on Prosecutorial Ethics", 2018.
4. Guide on Article 5 of the European Convention on Human Rights, Updated on 30 April 2018, pg. 36, § 203.

ელექტრონული წყაროები:

1. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ვებ-გვერდზე განთავსებული სტატისტიკური მონაცემები (ბოლო გადამოწმების თარიღი 1 დეკემბერი, 2024 წ.) <https://www.supremecourt.ge/uploads/files/1/statistics/sisxli2023.pdf>